

Ljuba Dabo–Denegri
Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Split

Morfološka adaptacija engleskih imeničkih posudenica u francuskom jeziku

U članku se obrađuje adaptacija engleskih imeničkih posudenica na morfološkoj razini prema načelima transmorfemizacije i primarne i sekundarne adaptacije. Analizirajući adaptaciju roda i broja možemo zaključiti da: 1) imenice koje znače što živo u određivanju roda slijede načelo prirodnog roda; imenice koje znače što neživo dobivaju rod prema a) imeničkim završecima ili nastavcima, b) tendenciji muškoga roda i c) kontaminaciji. 2) u adaptaciji broja najveći broj engleskih posudenica prolazi kroz potpunu transmorfemizaciju, a jedan se manji broj zadržava na stupnju kompromisne replike. Neke će od ovih posudenica u sekundarnoj adaptaciji zamijeniti engleski pluralni nastavak francuskim i postati potpuno asimilirane posudenice u kategoriji broja.

1. Uvod

Pri proučavanju engleskog elementa u francuskom jeziku moramo uzeti u obzir činjenicu da engleski i francuski nisu genetski srodni jezici, već pripadaju dvjema jezičnim grupama. Međutim kontakti koje su Engleska i Francuka stoljećima ostvarivale ostavili su, pored ostaloga, traga i na planu jezika.

Engleska dolazi u kontakt s Francuskom već u 11. st. kada su Normani postali njeni gospodari. Nekoliko će sljedećih stoljeća francuski biti jezik engleskoga plemstva i viših slojeva engleskoga društva. Veliki će broj riječi iz područja uprave (*crown, state, government, power, council, authority, parliament*), prava (*justice, just, judge, jury, court, attorney, crime, damage, penalty*), umjetnosti (*art, beauty, colour, design, figure, ornament*), hrane (*sauce, toast, pastry, soup, dinner, supper, feasts*) kao i iz drugih područja ući u engleski (Jespersen 1972: 79). U razdoblju od 11. do 15. st. francuski će više davati nego primati iz razloga što se na dvoru Engleske govorilo francuski tijekom nekoliko generacija. Engleski, koji je bio jezik naroda, uvodi se u nekoliko *grammar schools* u 14. st., ali će francuski još dugo dominirati u pisanom jeziku.

Prvi se utjecaji engleskoga na francuski javljaju u 15. st., razdoblju Stogodišnjeg rata kada se bilježe i prve engleske riječi u francuskom: *bigot!* (by God), *fallot* (fellow), *mylord* (Dauzat 1930:185). Od tada pa sve do danas broj će se engleskih posuđenica višestruko povećavati. Veoma često bit će to one iste riječi koje je engleski jednom posudio od francuskoga, ali sada u novom značenju i izmijenjenom obliku. Da spomenemo samo neke: *budget, tennis, fashion, car, cabine, sport, standard, challenge*.

U razdoblju od II. svjetskog rata francuski posuđuje mnogo od engleskoga, točnije američkog engleskog. Osnovni je leksik najpopularnijih sportova (nogomet, tenis) engleski, jednako kao i vokabular stručnjaka u zrakoplovstvu, naftnoj industriji, informatici, marketingu, modi i show-businessu. Često imamo slučaj da se sve posuđenice ne upotrebljavaju stalno u jeziku; ponekad kako s modom dolaze tako i nestaju (riječi kao *fashionable, lift, high life* ili *turf*, veoma popularne na početku ovoga stoljeća, danas pomalo padaju u zaborav), neke se prevode, a mnoge se franciziraju u izgovoru ako ne u ortografiji. Problem *franglaisa* (riječ koju je popularizirao Etiemble u svojoj knjizi *Parlez-vous franglais?*) stvorio je takvu klimu u Francuskoj šezdesetih godina da se pri ministarstvima počinju osnivati komisije za terminologiju, kao na primjer *Association française de Terminologie (AFTERM)*, *Comité des termes techniques français*, koje predlažu francuske ekvivalente za zabranjene engleske termine, a odluke kojih se redovito objavljuju u Službenom listu¹.

2. Morfološka adaptacija imeničkih posuđenica

Danas se u lingvistici smatra da jezici, kada dođu u dodir, uglavnom ne utječu jedan na drugi u području morfologije. Weinreich (1979:43) ističe da nikada nisu zabilježeni prijenosi kompletnih gramatičkih paradigmi iz jednoga jezika u drugi s njihovim gramatičkim formantima. Prijenos pojedinačnih morfema svih tipova međutim definitivno je moguć pod određenim strukturalnim uvjetima kao što su postojeće sličnosti strukture ili relativno nevezani i nepromjenljivi oblik morfema. Prema njemu sličnost oblika (*formal similarity*) ili sličnost postojećih funkcija (*similarity in preexisting functions*) navodi bilingvnog govornika da uspostavlja međujezičnu ekvivalenciju među morfemima ili kategorijama.

Proučavajući tipove morfema i kategorija koje se prenose Weinreich ističe obrnuti razmjer vezanosti nekog morfema i njegove prenosivosti; što je integritetnost morfema potpunija, to je manja mogućnost njegove prenosivosti. Tako će se samostalna imenica lakše prenijeti negoli prepozicija u jeziku gdje ona zahtijeva neki padež; isto tako lakše će se prenijeti puni glagol u odnosu na pomoćni koji određuje načine glavnoga glagola.

Uspoređujući morfosintaktičke strukture engleskog i francuskog jezika ističemo da oba jezika pripadaju jezicima sa stalnim redom riječi gdje se različiti determinanti predikata karakteriziraju položajem u iskazu (Martinet,

1. J. Rey-Debove, G. Gagnon (1998), *Dictionnaire des anglicismes*, Le Robert, Paris

1980:170). Tijekom svoga razvoja oba su jezika izgubila padežnu infleksiju kojom su izražavali sintaktičke odnose (s izuzetkom engleskog morfema *s* u genitivu singulara) pa se padeži izražavaju položajem sintagme s obzirom na glagol ili pak prepozicijama.

Rod u engleskome igra znatno manju ulogu negoli u francuskome. S obzirom na pojmovne kategorije živoga i spola one su u engleskome uglavnom semantičke, a lingvistički označene uporabom imenskih supstituta ili leksičkim morfemima; u francuskome su ove kategorije morfološke. Francuski ne razlikuje srednji rod s obzirom na posebni oblik imenice ili pridjeva, već samo muški i ženski rod².

Analiza morfološke adaptacije engleskih imeničkih posudenica, temeljena na teoriji R. Filipovića (Filipović, 1986, 1990), uključuje formiranje osnovnog oblika (*the citation form*) engleskih posudenica, kao i određivanje njihova roda i broja u jeziku primaoca. Analiza osnovnog oblika zasniva se na *transmorfemizaciji*³.

3. Formiranje osnovnog oblika

Najveći će broj engleskih posudenica u francuskome zadržati svoj originalni oblik. Model odgovara replici i obratno. Kako u formiranju osnovnoga oblika posudenica ne dolazi do formalnih morfoloških promjena, adaptacija ovih posudenica regulira se nultom transmorfemizacijom.

E <i>banjo</i>	F <i>banjo</i>
<i>gadget</i>	<i>gadget</i>
<i>fair-play</i>	<i>fair-play</i>
<i>cordite</i>	<i>cordite</i>

Jedan broj engleskih posudenica formirat će svoj osnovni oblik na način da engleske završetke zamijeni završecima jezika primaoca *-el>-elle*, *-et>-ette*, *y>-ie*, *-in>-ine*, *ty>-té* koji u francuskome imaju morfološku vrijednost i označavaju imenice ženskoga roda. U ovom se slučaju formiranje osnovnoga oblika posudenice regulira pomoću potpune transmorfemizacije.

2. Srednji se rod međutim zadržao u svojoj semantičkoj vrijednosti u zamjenica (*ce, ceci, cela, le, en*), supstancialnih infinitiva, pridjeva i priloga. Ove se imenice s obzirom na oblik ponašaju kao imenice muškoga roda.
3. Filipović koristi izraz transmorfemizacija za supstituciju na morfološkoj razini (Filipović, 1981: 197). S obzirom na stupanj integracije posudenice u morfološki sustav jezika primaoca javljaju se tri tipa transmorfemizacije:
Nulta transmorfemizacija. Osnovni oblik replike (posudenica) odgovara osnovnom obliku modela (strana riječ) i obratno: E *club* — F *club*, E *cake* — F *cake*, E *girl* — F *girl*.
Kompromisna transmorfemizacija. Posudenica zadržava završetak — vezani morfem — koji nije u skladu s morfološkim sustavom jezika primaoca: E *meet-ing* — F *meet-ing*, E *speak-er* — F *speak-er*.
Potpuna transmorfemizacija. Engleski vezani morfemi, koji nisu u skladu s morfološkim sustavom jezika primaoca zamijenjeni su vezanim morfemima iste funkcije iz inventara jezika primaoca: E *box-er* — F *box-er*, E *kidnapp-ing* — F *kidnapp-age*.

E <i>flannel</i>	F <i>flanelle</i>
<i>rocket</i>	<i>rocquette</i>
<i>nursery</i>	<i>nurserie</i>
<i>poplin</i>	<i>popeline</i>
<i>feasibility</i>	<i>faisabilité</i>

Kroz potpunu transmorfemizaciju u procesu adaptacije proći će i one engleske posuđenice kojih se osnovni oblik sastoji od slobodnog morfema + vezani morfem. Engleski se vezani morfemi zamjenjuju francuskim vezanim morfemima iste funkcije.

U engleskim posuđenicama na *-ing* engleski se vezani morfem *-ing* zamjenjuje francuskim vezanim morfemom *-age*:⁴

E <i>clon-ing</i>	F <i>clon-age</i>
<i>kidnapp-ing</i>	<i>kidnapp-age</i>

U engleskim posuđenicama na *-er* i *-or*, bilo da se odnose na ljude (nomina agentis) ili predmete, engleski se vezani morfemi zamjenjuju francuskim tvorbenim morfemom *-eur*

E <i>trapp-er</i>	F <i>trapp-eur</i>
<i>dribbl-er</i>	<i>dribbl-eur</i>
<i>process-or</i>	<i>process-eur</i>
<i>position-er</i>	<i>positionn-eur</i>

Engleski sufiks *-ian* zamjenjuje se odgovarajućim francuskim sufiksom *-ien*

E <i>politic-ian</i>	F <i>politic-ien</i>
----------------------	----------------------

Kod engleskih složenica na *-man*, leksički se morfem *-man* zamjenjuje francuskim tvorbenim morfemima *-if* i *-iste*:

E <i>sports-man</i>	F <i>sport-if</i>
<i>stock-man</i>	<i>stock-iste</i>

4. Određivanje roda posuđenica

S obzirom na rod imenice se u francuskome dijele u dvije skupine budući da se opozicija oznake roda između maskulinuma i femininuma ne koristi na isti način za sve segmentalne jedinice označene kao imenice (Dubois, 1965:53). S jedne strane oznaka se roda koristi da bi se razlikovale osobe muškoga od osoba ženskoga spola. U opoziciji *un artiste/une artiste* oznaka roda podrazumijeva semantičku distinkciju spola. Dakle u grupi imenica koje znače što živo gotovo

4. Sufiks *-age* spada među žive sufikse u francuskome i sudjeluje u stvaranju novih izraza: *parkage, craquage, listage, merchandisage, pressage, scannage, stripage* koji bi trebali zamijeniti odgovarajuće engleske posuđenice *parking, cracking, listing, merchandising, pressing, scanning, stripping* prema preporuci Odbora za tehničku terminologiju (Rey-Debove, G. Gagnon, *Dictionnaire des Anglicismes*, Le Robert, Paris)

sve imenice imaju dva roda: muški i ženski rod. Opozicija roda u ovih imenica izvodi se: a) ili promjenom morfema (*vendeur/vendeuse*); b) promjenom segmentalne jedinice (*frère/soeur*); c) ili pak promjenom člana (*le/la journaliste*). U skupini imenica koje znače što neživo imenice imaju samo jedan rod — muški ili ženski rod (*le parapluï, la chaise*). Opozicija roda u ovih imenica osigurava različite funkcije koje se mogu podijeliti u dvije skupine: a) distinktivne funkcije, koje omogućavaju razlikovanje dvaju homonima (*un poêle/une poêle*) i b) funkcije razvrstavanja segmentalnih jedinica, gdje se rod imenica određuje ili prema karakterističnim završecima (finalnom slogu) ili, kad je riječ o deriviranim imenicama, prema određenim sufiksima (*-isme, -ité, -ie, itd.*) koji svaki ima specifično semantičko korištenje. Tako se imenice koje označavaju radnju i kakvoću dijele u dvije grupe s obzirom na rod: muški rod — označen sufiksima *-age, -ment* i *-isme* i ženski rod — označen sufiksima *-tion, -té* i *-ié*.

Analiza osnovnih oblika engleskih posudnica u francuskome pokazuje da je osnovni oblik vezan s označavanjem kategorije roda budući da je u francuskom jeziku rod gramatički, a ne prirodni kao u engleskome gdje imenice koje znače što živo imaju rod prema spolu, a imenice koje znače što neživo srednjeg su roda. To se odnosi na one slučajeve kada se rod ne određuje prema formalnim oznakama roda (vezanim morfemima) već prema imeničkim završecima.

Kod jednog se broja posudnica ipak zadržava prirodni rod (*natural gender*) preuzet iz jezika davaoca, tj. muški rod kod imenica koje označavaju osobe muškoga spola (a), odnosno ženski rod kod imenica koje označavaju osobe ženskoga spola (b).

a)		b)	
E <i>barman</i> , sb – m	F <i>barman</i> , m	E <i>girl</i> , sb – f	F <i>girl</i> , f
<i>dandy</i> , sb – m	<i>dandy</i> , m	<i>jazzwoman</i> , sb – f	<i>jazz-woman</i> , f
<i>gentleman</i> , sb – m	<i>gentleman</i> , m	<i>lady</i> , sb – f	<i>lady</i> , f
<i>playboy</i> , sb – m	<i>play-boy</i> , m	<i>barmaid</i> , sb – f	<i>barmaid</i> , f

Adaptacija ovih imenica odvija se u okviru nulte transmorfemizacije. Kroz nultu transmorfemizaciju prolaze i neke engleske posudnice, u skupini imenica koje znače što živo, u kojih se opozicija roda izvodi promjenom člana prema modelu nekih francuskih imenica u kojih se opozicija roda izvodi na isti način:

E <i>snob</i> , sb	F <i>le/la snob</i>
<i>partner</i> , sb	<i>le/la partenaire</i>
<i>number one</i> , sb	<i>le/la number one</i>
<i>teen-ager</i>	<i>le/la teenager</i>

4.1. Rod imenica koje znače što neživo

Već smo ranije govorili o dvjema skupinama funkcija koje opozicija roda osigurava u ovoj grupi imenica: 1) *distinktivne funkcije* omogućavaju razlikovanje dvaju homonima. Primjera za ovakve promjene, koje su inače u francuskome česte (*le mode/la mode, un tour/une tour*), nismo našli u svom korpusu; 2) *fun-*

kcije razvrstavanja segmentalnih jedinica gdje se imenice najčešće određuju prema a) svojim završecima⁵ (finalnom slogu) ili b) sufiksima⁶.

Primijenjeno na naš korpus, u muški će rod prijeći engleske imeničke posudnice onih završetaka ili sufikasa koji karakteriziraju imenice muškoga roda u francuskom jeziku. To su imenski završeci *-al*, *-ain*, *-el* i *-in* i sufiksi *-age*, *-ment* i *-isme*:

E <i>festival</i> , sb – n	F <i>festival</i> , m	E <i>establishment</i> , sb – n	F <i>establishment</i> , m
<i>recital</i> , sb – n	<i>récital</i> , m	<i>management</i> , sb – n	<i>management</i> , m
<i>memorial</i> , sb – n	<i>mémorial</i> , m	<i>reportage</i>	sb – n
<i>label</i> , sb – n	<i>label</i> , m	<i>absenteeism</i> , sb – n	<i>absentéisme</i> , m
<i>tunnel</i> , sb – n	<i>tunnel</i> , m	<i>snobbism</i> , sb – n	<i>snobisme</i> , m
<i>panel</i> , sb – n	<i>panel</i> , m	<i>totemism</i> , sb – n	<i>totémisme</i> , m
<i>drain</i> , sb – n	<i>drain</i> , m		
<i>moccasin</i> , sb – n	<i>moccasin</i> , m		

Osim ovih imenica, u kojih se rod određuje prema karakterističnim završecima jezika primaoca, u muški će rod prijeći i većina ostalih engleskih imeničkih posudnica slijedeći princip tendencije muškoga roda (*masculin tendency*) po kojemu većina posudnica dobiva muški rod:

E <i>business</i> , sb – n	F <i>business</i> , m
<i>magazine</i> , sb – n	<i>magazine</i> , m
<i>folklore</i> , sb – n	<i>folklore</i> , m
<i>gorilla</i> , sb – n	<i>gorille</i> , m
<i>grapefruit</i> , sb – n	<i>grapefruit</i> , m
<i>baby-foot</i> ⁷ , sb – n	<i>baby-foot</i> , m
<i>flirt</i> , sb – n	<i>flirt</i> , m

U ženski će rod prijeći engleske posudnice onih završetaka i sufikasa koji u francuskom označavaju imenice ženskoga roda (a), kao i one koje su u procesu integracije prošle kroz potpunu transmorfemizaciju i engleske završetke zamijenile završecima jezika primaoca koji u francuskom označavaju imenice ženskoga roda (b)

- Karakteristični završeci prema kojima se razlikuje rod imenica (muški ili ženski) u francuskoj su: *-ail/-aille* (le travail/la ferraille; *-al/-ale* (un cheval/une initiale); *-ain/-aine* (le terrain/la chaîne); *-el/-elle* (un hôtel/une semelle; *-in/-ine* (un bassin/une bassin); *-ad/-ade* (le lad/la marmelade); *-ac/-aque* (le sac/la plaque) — osim nekoliko rijetkih izuzetaka: le cloaque; *-erf/-erve* (un nerf/une conserve); *-eau/-elle* (le tonneau/la tonnelle). Imenice koje završavaju na [ε] — grafija ès muškoga su roda: *le succès*. Imenice na [i]: (koji nije sufiks), a imaju grafiju *is* ili *i* muškoga su roda odnosno ženskoga roda one koje imaju grafiju *ie* [i]: *un avis*, *un ennui* une *éclaircie*.
- Drugu skupinu tvore derivirane imenice (izvedene od glagola, pridjeva ili drugih imenica) koje svoj rod određuju prema sufiksima. Karakteristični sufiksi za imenice muškoga roda su *-age* (chauffage), *-ment* (encadrement) i *-isme* (évolutionisme), a za imenice ženskoga roda *-tion* (évolution), *-té* (bonté), *-ie* (boulangerie), *-ance* (portance) i *-ence* (déficiency).
- Isto vrijedi i za pseudoanglicizme, adaptacija kojih se provodi prema načelima koja su utvrđena za adaptaciju anglicizama.

a)

E <i>cabine</i> , sb – n	F <i>cabine</i> , f		E <i>competition</i> , sb – n	F <i>compétition</i> , f
<i>carronade</i> , sb – n	<i>caronade</i> , f		<i>performance</i> , sb – n	<i>performance</i> , f
			<i>incidence</i> , sb – n	<i>incidence</i> , f

b)

E <i>flannel</i> , sb – n	F <i>flanelle</i> , f
<i>jacket</i> , sb – n	<i>jaquette</i> , f
<i>basket</i> , sb – n	<i>basquette</i> , f
<i>endogamy</i> , sb – n	<i>endogamie</i> , f
<i>poplin</i> , sb – n	<i>popeline</i> , f
<i>vitamin</i> , sb – n	<i>vitamine</i> , f

Engleske posuđenice *cordite*, *greenockite*, *gunite*, *tillite* (E *cordite*, *greenockite*, *gunite*, *tillite*) izvedene su u engleskome s pomoću sufiksa *-ite* koji se koristi za označavanje minerala, fosila, i eksploziva. U francuskom će ove imeničke posuđenice prijeći u ženski rod analogijom prema drugim feminimumima na *-ite*, sufiks koji se i u jeziku primaoca koristi za minerale, stijene i eksplozive.

Prema Haugenu⁸ drugi način određivanja roda slijedi sličnosti značenja kada se rod određuje pomoću formalnih oznaka morfološkog sustava jezika primaoca. Rod se na tom stupnju određuje na dva načina: a) na osnovi spola ljudskih bića; b) pomoću kontaminacije. Određivanje roda pomoću formalne oznake roda predstavlja potpunu transmorfemizaciju jer se na transfonemizirani oblik modela dodaje vezani morfem jezika primaoca.

4.2. Rod prema spolu

U svojoj smo analizi utvrdili da se adaptacija posuđenica, kada se rod određuje ili promjenom segmentalne jedinice (*jazzman/jazzwoman*) ili promjenom člana (*le/la snob*, *le/la touriste*), odvija u okviru nulte transmorfemizacije. One imenice međutim u kojih se opozicija roda izvodi promjenom morfema, prolaze kroz potpunu transmorfemizaciju u procesu integracije u morfološki sustav jezika primaoca, zamjenjujući vezane morfeme jezika davaoca vezanim morfemima jezika primaoca.

One imenice u francuskome koje u muškom rodu završavaju na *-eur* ženski rod tvore promjenom formanta *-eur* u *-euse* ili *-trice* (*chanteur/chanteuse*, *directeur/directrice*). U našem materijalu to se odnosi na ona engleska nomina agentis koja su u procesu transmorfemizacije engleske formante *-er* i *-or* zamijenila odgovarajućim francuskim formantima *-eur* odnosno *-trice*:

E <i>kidnapper</i>	F <i>kidnappeur/kidnappeuse</i>
<i>golfer</i>	<i>golfeur/golfeuse</i>
<i>selector</i>	<i>selecteur/selectrice</i>
<i>prospector</i>	<i>prospecteur/prospectrice</i>

8. Vidjeti R. Filipović (1986), str. 53

Formant *-eur* javlja se u francuskome kao najčešći sufiks za tvorbu pseudo-anglicizama koji prolaze kroz isti proces integracije kao i anglicizmi:

E *volley-ball player* F *volleyeur/volleyeuse*

Posudenica *speaker*⁹ (E *speaker*) u muškom je rodu zadržala engleski formant *-er*; ženski rod tvori pomoću sufiksa *-ine* prema modelu nekih francuskih imenica koje ženski rod tvore pomoću istog nastavka: *héroïne*

E (*woman*) *announcer* F *speaker/speakerine*

Francuske imenice koje završavaju na *-ien* ženski rod tvore podvostručavanjem finalnog konsonanta ispred nastavka *-e*: *gardien/gardiennne*. To je slučaj s onim engleskim posudenicama u kojih je engleski sufiks *-ian* transmorfemiziran u francuski sufiks *-ien*:

E *politician*
vegetarian F *politicien/politicienne*
végétarien/végétarienne

Neke francuske imenice tvore ženski rod pomoću sufiksa *-esse*: *abbé/abbesse*. Na ovaj način ženski rod tvori engleska posudenica *clownesse*, iako je ovaj oblik u znatno rjeđoj uporabi od oblika *clown*.

4.3. Kontaminacija

Jedan je broj engleskih posudenica dobio svoj rod kontaminacijom. Budući da muški rod u francuskom nema posebnih oznaka, ove bi se posudenice prema tendenciji muškoga roda lako mogle uključiti u imenice muškog roda. Međutim analogijom po značenju između posudenica i nekih domaćih riječi one su prešle u ženski rod:

ENGLESKI	FRANCUSKI	ANALOGIJA PO ZNAČENJU
<i>star</i> , sb – n	<i>star</i> , f	<i>étoile</i> , f
<i>interview</i> , sb – n	<i>interview</i> , f	<i>entrevue</i> , f
<i>jeep</i> , sb – n	<i>jeep</i> , f	<i>voiture</i> , f
<i>jungle</i> , sb – n	<i>jungle</i> , f	<i>forêt</i> , f
<i>surprise-party</i> , sb – n	<i>surprise-party</i> , f	<i>partie</i> , f
<i>jet-society</i> , sb – n	<i>jet-society</i> , f	<i>société</i>
<i>middle class</i> , sb – n	<i>middle-class</i> , f	<i>classe</i> , f
<i>claymore</i> , sb – n	<i>claymore</i> , f	<i>épée</i> , f
<i>dope</i> , sb – n	<i>dope</i> , f	<i>drogue</i> , f

9. U francuskome se ova posudenica koristi i u značenju osoba koja na radiju ili televiziji čita vijesti ili predstavlja programe, što predstavlja proširenje značenja posudenice s obzirom na model. Ova uporaba posudenice *speaker* u engleskome je nepoznata; za isto značenje koristi se izraz *announcer*.

4.4. Ostali slučajevi

U svom smo radu naišli na jedan broj engleskih posudjenica u kojih rod još nije ustaljen, tj. javljaju se u oba roda. Posudjenica *happy end* (E *happy ending*), u francuskome leksikalizirana kao jedna riječ, u većini se slučajeva javlja u muškom rodu. Međutim, ovdje drugi dio ove posudjenice — *end* — zbog semantičke analogije s domaćom riječi *fin* navodi neke autore da je koriste u ženskom rodu¹⁰. Slično je i s posudjenicom *landrover* (E *landrover*) koja se katkada koristi u muškom, a katkada u ženskom rodu, analogijom po značenju s domaćom riječi *voiture* koja je ženskoga roda. Posudjenicu *sex-shop* (E *sex shop*) nalazimo također u oba roda. Razloge ovakve podijeljenosti objašnjavamo različitim izborom elemenata relevantnim za određivanje roda. Ukoliko je prvi element onaj koji određuje rod, ova će posudjenica biti muškoga roda (*le sexe*); ukoliko imenica *shop* određuje rod, onda će ova posudjenica biti ženskoga roda, i to ne zbog svog oblika, već zbog kontaminacije s domaćom riječi *boutique*. J. Hanse u *Nouveau dictionnaire des difficultés du français* sugerira ženski rod budući da se ipak radi o *boutiqueu*.

5. Određivanje broja u posudjenica

I engleski i francuski jezik zadržali su fleksiju za broj. Množina imenice u engleskome izražena je morfemom *-s(-es)*; u francuskome je broj označen morfemima *-s*, *-aux* za imenice koje završavaju na *-al*, te morfemom *-x* za imenice koje završavaju na *-au*, *-eau*, *-eu*.

U govornom jeziku imenice u francuskome zadržavaju isti oblik za jedninu i množinu (*la table* /latabl/ — *les tables* /letabl/)¹¹. Stvarna oznaka množine imenice nije u njenu nastavku već u članu. U pisanom jeziku, međutim, broj imenice označen je nastavkom *-s* ili *-x*, ovisno o nastavku imenice u singularu. Pri prijelazu u francuski jezik engleske se posudjenice nastoje morfološki integrirati u jezik primalac te će najveći broj posudjenica slijediti put kojim prolaze i francuske riječi kada određuju svoj broj; u pisanom će jeziku dobiti nastavak *-s (-x)*¹²: *bars*, *gadgets*, *surprises-parties*.

Francuske imenice koje u singularu završavaju na *-s*, *-x* i *-z* ne mijenjaju svoj oblik u pluralu. Tako će se ponašati i engleske posudjenice istih završetaka: *des boss*, *des telex*, *des jazz*.

S obzirom na broj sve se ove imenice dobro uklapaju u morfološki sustav jezika primaoca i postaju potpuno integrirane posudjenice.

Neke engleske posudjenice pokazuju znakove kompromisne replike, što znači da još nije potpuno završena adaptacija na morfološkoj razini. Ove imenice u

10. J. Rey-Debove, G. Gagnon (1988), *Dictionnaire des anglicismes*, Le Robert, Paris

11. Izuzetak su imenice na *-al*, neke imenice na *-ail* i još poneke imenice koje imaju različit izgovor s obzirom na broj.

12. U našem korpusu nijedna od imenica neće dobiti nastavak *-x* budući da je ovaj nastavak vezan uz imenice onih završetaka kojih ne nalazimo u posudjenica (*-au*, *-eau*, *-eu*, te nekih imenica na *-ail*).

pluralu zadržavaju engleski pluralni nastavak *-es*. Riječ je o imenicama koje završavaju na:

1) *-sh* i *-tch*:

les flaches /leflaʃ/, *les rushes* /lerʊʃ/, *les smashes* /lesmaʃ/, *les sandwiches* /le-sādwiʃ/, *les matches* /lematʃ/

2) *-y* (uz promjenu *y>i*):

les dandies /ledādi/, *les grizzlies* /legrizli/, *les hobbies* /leɔbi/.

3) kao i o sljedećim složenicama:

les baby-sitters /lebebisitœr/, *les businessmen* /lebiznɛsmen/, *les flash-backs* /le-flaʃbak/, *les gentlemen* /ledʒɛntlɔmen/.

Neke će od imenica u sekundarnoj adaptaciji dobiti francuski pluralni nastavak *-s* (koji se ne izgovara) i tako postati potpuno integrirane posuđenice:

ENGLESKE RIJEČI	KOMPROMISNA REPLIKA	ENGLESKE POSUĐENICE
<i>sandwiches</i>	<i>sandwiches</i> /sādwiʃ/	<i>sandwichs</i> /sādwiʃ/
<i>matches</i>	<i>matches</i> /matʃ/	<i>matchs</i> /matʃ/
<i>lunches</i>	<i>lunches</i> /lætʃ/	<i>lunchs</i> /lætʃ/
<i>grizzlies</i>	<i>grizzlies</i> /grizli/	<i>grizzlys</i> /grizli/
<i>dandies</i>	<i>dandies</i> /dādi/	<i>dandys</i> /dādi/
<i>hobbies</i>	<i>hobbies</i> /ɔbi/	<i>hobbys</i> /ɔbi/

6. Zaključak

Analizu adaptacije engleskih imeničkih posuđenica na morfološkoj razini proveli smo prema načelima transmorfemizacije i primarne i sekundarne adaptacije. Analizirajući adaptaciju roda i broja imeničkih posuđenica možemo zaključiti sljedeće:

1) Imenice koje znače što živo u određivanju roda slijedit će načelo prirodnog roda. Imenice koje znače što neživo dobivaju rod prema: a) imeničkim završecima ili nastavcima, b) tendenciji muškoga roda i c) kontaminaciji. U adaptaciji roda imenice prolaze kroz tri stupnja transmorfemizacije.

2) U adaptaciji broja najveći broj engleskih posuđenica prolazi kroz potpunu transmorfemizaciju; međutim neke se engleske posuđenice zadržavaju na stupnju kompromisne replike; to se odnosi na one engleske imenice koje su u jeziku primaocu zadržale engleski pluralni oblik. Neke od tih posuđenica nastavit će integraciju i u sekundarnoj će adaptaciji engleski pluralni nastavak zamijeniti francuskim te tako postati potpuno asimilirane posuđenice u kategoriji broja.

Literatura

- Dauzat, A. (1930), *Histoire de la langue française*, Payot, Paris.
- Debove, J. R. — Gagnon, G. (1988), *Dictionnaire des anglicismes*, Le Robert, Paris.
- Dubois, J. (1965), *Grammaire structurale du français*, Librairie Larousse, Paris.
- Dubois, J. — Lagane, R. (1973), *La nouvelle grammaire du français*, Librairie Larousse, Paris.
- Etiemble (1964), *Parlez-vous franglais?*, Editions Gallimard, Paris.
- Filipović, R. (1977), *Primary and Secondary Adaptation of Loan-Words*, Wiener Slavistisches Jahrbuch XXIII.
- Filipović, R. (1981), *Morphological Categories in Linguistic Borrowing*, Studia Romanica et Anglica Zagrabienisia XXVI.
- Filipović, R. (1986) *Teorija jezika u kontaktu*, JAZU, Školska knjiga, Zagreb.
- Filipović, R. (1990) *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje*, JAZU, Školska knjiga, Zagreb.
- Grévisse, M. (1969), *Le bon usage*, Duculot Gembloux, Hatier Paris.
- Hanse, J. (1983), *Nouveau dictionnaire des difficultés du français moderne*, Duculot, Paris-Gembloux.
- Höfler, M. (1982), *Dictionnaire des anglicismes*, Librairie Larousse, Paris.
- Jespersen, O. (1972), *Growth and Structure of the English Language*, Basil Blackwell Oxford
- LAROUSSE, *Grand dictionnaire de la langue française*, (1989), Paris
- Martinet, A. (1980), *Eléments de la linguistique générale*, Armand Colin, Paris
- Quirk, R. (1973), *A University Grammar of English*, Longman Group Limited, London
- Websters (1971), *Third New International Dictionary of the English Language*, Merriam
- Weinreich, U. (1968), *Languages in Contact*, Mouton Hag

Morphological Adaptation of English Loan Nouns in French

The paper discusses the morphological adaptation of English loan nouns in French following the concepts of transmorphemisation and primary and secondary adaptation. Analysing morphological categories of gender and number, the author concludes that: 1) nouns with animate, particularly with human, referents follow natural gender; in the class of inanimate, nouns are assigned the gender on the basis of: a) final syllables and suffixes, b) masculine tendency and c) contamination. 2) as to the category of number, most English loan nouns undergo complete transmorphemisation; however, some are kept in the form of a compromise replica; it refers to those loanwords in which the English plural morpheme is maintained; a number of these will go through complete transmorphemisation replacing the English plural ending by the indigenous one.